# *Det fanns andra blåsinstrument*
## – Ulla Forsell i ett pausporträtt

Egentligen ville hon blåsa trumpet ... men det gick ju inte, säger hon i förbifarten ...
Stopp – varför gick det inte?
"Jag var omusikalisk – – kunde inte ens sjunga."
Vilken tur då att det fanns andra blåsinstrument, om än inte omedelbart självklara.
Vi fick en glasblåsare i världsklass istället för en omusikalisk trumpetare.

Kort paus i hyttan; har tilltvingat mig det för att få henne att sitta still och berätta, inte härja omkring med allt hon har på gång – som vanligt.
Frasen *som vanligt* sträcker sig i Ulla Forsells fall drygt femtio år bakåt. Det verkar hon inte tänka särskilt mycket på, bara när hon märker att snabbheten irriterande nog inte är densamma.
Muskelmassan avtar, det påverkar hela tekniken att blåsa, förklarar hon – det är ett tungt jobb, slitsamt, tidskrävande ...
Men det tycks du för det mesta sätta dig över – verksamheten är i full gång – som vanligt.
Nja, några riktigt svåra saker, som champagneglasen, har hon tvingats ge upp ... eller avstå – svarar hon på det.

Det blir thé i faster Astrids koppar – stavat thé, det gjorde man oftast på faster Astrids tid. Ulla Forsell är född 1944, växte upp på Grev Magnigatan i Stockholm som då socialt sett hade ganska spräcklig demografi. Det kan inte ha varit vanligt att flickor på 60-talets Östermalm ville bli glasblåsare – varför Ulla Forsell?
Hon vet precis, det hände sig under konfirmandlägret i Östergötland att prästen – Gud vare tack – föreslog en utflykt till Rejmyre glasbruk. Ulla blev trollbunden av synen, fascinerad av koreografin inne i dessa varma hyttor där glasblåsare med glödande glasklot på långa stänger rörde sig synkopiskt, ömsom i slowmotion, ömsom i drastiska kliv – som i märklig dans till okänd musik ...
Hon skrev brev till föräldrarna: "Jag tror att jag ska bli glasblåsare."

Beskedet fick inga applåder hemma. Tiden gick, Ullas envishet förblev.
Förnuftsresonemang avlöste varandra med stabila, riktiga yrken som argumentationens kärna – en säker borgerlig syssla är alltid att föredra ... Kanske hörde det till pjäsen att pappa var kamrer.
Skulptör då? försökte hon själv linda in det. *Och riskera att få sitta nakenmodell!! Du kan väl åtminstone bli lärare?* kontrade mamma – Ullas storasyster hade föredömligt valt att bli språklärare.
Kompromiss. Hon gick Konstfacks teckningslärarutbildning, fyra år, någon direkt praktik blev inte aktuell. Ett påbyggnadsår i keramik och glas på Konstfack kom emellan – det var under en politiserad tid då personligt engagemang var ett radikalt måste. *"Så du ska ägna dig åt den borgerliga pottkonsten!"* var ett tillrop från en av hennes lärare på Konstfack.

Mellan då och nu finns en lång berättelse om Ulla Forsells väg framåt, inåt, utåt i världen med utställningar och större projekt, Holland, Japan, vidare, ständigt vidare – jodå, det finns en bok som berättar om resan, *Ulla Forsell – Friblåsare.*

Friblåsare, vad är det? Vara sin egen, vara frikopplad från glasbruken, från industri, från andras krav, göra sitt eget, som man vill. När Ulla Forsell 1974 flyttade in i det som skulle bli hennes egen *studiohytta* fanns det nästan ingen som visste vad *studioglas* var. Åsa Brandt hade 1966 etablerat sig i Torshälla, hennes studiohytta blev den första – i Europa, inte bara i Sverige. Pionjärer – Ulla och Åsa, vännen och kollegan, som dog i somras – somliga förluster är tyngre än andra. På varsitt geografiskt håll arbetade de i samma riktning och för samma mål under mer än ett halvt sekel, Åsa knuten till *Konsthantverkarna*, Ulla till *blås & knåda,* konstnärskollektivet som hon var med och startade 1975. När Åsa på 1990-talet kom upp med idén om en "glasakademi" var Ulla omedelbart med – Svenska Glasakademin bildades 1999.

Ulla fick sin första smältugn på plats 1974 – byggd av Durk Valkema, son till en glödande pedagogisk professor vid Rietveld Academie i Amsterdam där Ulla vistats som utbytesstudent och fått energi, kunskaper, idéer och vänner för livet. Så fort det blir mankemang med ugnen ringer Ulla till Durk i Holland; inte praktiskt, inte billigt, men så är det ju oftast om man vill ha högsta kvalitet. Durk kommer. Så bli det också när hon behöver specialhjälp att blåsa vissa besvärliga objekt – då ber hon Hitoshi Kakizan, vän från 80-talets många engagemang i Japan; han kommer, sätter sig på ett plan till Stockholm.

Annars vill hon helst vara ensam. Man är, för att säga det rakt på sak, inte välkommen att knacka på. Jo, inbjuden, inte annars. Här utföres arbete. Här bedrivs inte umgänge. Detta är hennes, en ensamhet hon vakar över, meditativ: behöver inte förklaras, att stå ensam framför värmen är oskattbart för det som ska ske, i väntan på det som ska ta form och bli till.
Tre ugnar och en skorsten är sällskap nog. Smältugnen, studioglasets förutsättning, är hjärtat i denna på en enda sammansmält gång sakliga, kroppsliga och hemlighetsfullt konstnärliga tillvaro. "Hjärtat" är 1100° varmt. Så finns kylugnen där det färdiga glasets 500° kommer ner till 50° i lagom takt. Och så den hon kallar slumpingugnen; den måste hålla minst 700° för att hennes cylindrar ska plana ut och bli det planglas hon använder för sina geometriska pussel och flera andra väggobjekt.

Minnesbilder: en jäktad Ulla Forsell i London åren 2012 och 2013; *blås & knåda* ställde ut på prestigefulla konstmässan *Collect*, då inrymd i Saatchi Gallery i Chelsea. Publikens förundran – *hur gör hon, hur är det möjligt?* Det var färgerna, formerna, idéerna – anatomiska planschverk, förföriska blommotiv, exotiska djurbilder inkapslade i sju lager glas, ett och annat galet fantasifoster – allt i högsta konstnärliga kvalitet ... *Collects* kunniga och svårflirtade internationella publik kvicknade till eftertryckligt, *blås & knådas* intendent fick springa i skytteltrafik med röda prickar för sålda objekt. Oförglömligt att ha fått bevittna, och att tjuvlyssna,

fascinerande och intressant att få uppleva när bortskämda människor kan tappa sina blaserade anletsdrag i häpenhet inför något de aldrig tidigare skådat.

Bakom detta: hyttans dagliga, tunga, hårda slit – alltid tillbaka dit. Disciplinen. Kroppens förvärvade och församlade kunskaper i den där egenartade dansen framför en flammande ugn hon redan som konfirmand fascinerades av – balansakterna, händernas och armarnas precision. Ensamheten, allra mest av godo men har inte alltid varit så. Här fanns inte gas när Ulla flyttade in, och alla skorstensstockar var borttagna. Hon behövde gas, hon behövde skorsten. *Varför ägnar du dig inte åt textil istället?* föreslog en käck typ under den kamp Ulla då, 1974, hade att utkämpa med anställda på myndigheter, museer och andra institutioner. Hon grät ibland, hon medger det. Men Ulla Forsell forcerar man inte så lätt. Och det fanns *människor* bland dem, ibland, säger hon, riktigt hyggliga, ofta var de yngre. Hon fick sin gas, hon fick sin skorsten – till slut, förutsatt att den skulle komma att se ut som från 1700-talet för att smälta in i den fint bevarade miljön. Det gör den, den är smäckert stilig, skorstenen. Ett riktmärke i kvarteret Tegen 2 på Södermalm i Stockholm. Ett utropstecken – här verkar Ulla Forsell!

Carl Otto Werkelid